

नदीदोह ५० नदीतरणार्थं दोहः शाक०त०। नदीतरणाय
आतररूपेण देये दोहे दोहकर्मणि दुग्धे ।

नदीधर ५० नदी धरति धृ-अच् ६त० । गङ्गाधरे शिवे ।

नदीन ५० ६त० । १ससुद्रे लिङ्गा० “कवित्वाद्भूतनदी
नदीनः पर्यन्ते परमपदलोभः प्रभवति” कर्पूरस्तव ।
२वरुणे च नद्यन्ते “सह सुपा” पा०स०। २दीनभिन्ने
लि० “रत्नैरलङ्करणभावमिति नदीनः” उभयार्थे नैपथ्यम् ।

नदीनिष्पाव ५० नद्यां तत्त्वमीमे जातः निष्पावः । नदीजे
निष्पावरूपे धान्यभेदे राजनि० ।

नदीपति ५० ६त० । १ससुद्रे २वरुणे च अपपतिशब्दे दृश्यम्
“अथ नदीपतिं गृह्णाति अपां पतिरपीति” शत०ब्रा०
५।१।४।१० ससुद्रोदकपङ्क्तौ “सुवो मदुर्गुप्तस्यो
नदीपतये” यजु० २४।१४ अश्वमेधे भोडशावकाशे व्या-
ख्यपशुदेवोक्तौ । नदीशनदीनायादयोऽप्यत्र

नदीभव न०नद्यां भवति भू-अच् ७त० । १सैन्धवे चवचभेदे
हेमच० । २नजीजातमात्रे लि० ।

नदीमातृक लि० नदी मातेव पोषिकाऽस्य । नदीजलस-
म्पन्नोद्गीहपात्रिते देये अमरः ।

नदीमुख न०नदी मुखमिव निःसरणमार्गः । १नदीरूपे ससु-
द्रस्य दृक्जलनिःसरणमार्गे “दृष्टौ नदीमुखेनैव प्रस्थानं
वचनाम्भसः” रघुः । २नदीनां जलनिर्गमहारे (वाहा)
ख्याते पदार्थे च “इन्द्रजटैर्वर्तयन्ति धाम्कैर्वै तु नदी-
मुखैः” भा०स० ५०च० । [यन्द्रमाहा ।

नदीवङ्क ५० ६त० । नद्या वङ्कभावे (वाङ्क) ख्याते पदार्थे
नदीवट ५०नद्यां तत्त्वमीमे जातो वटः । वटीवङ्के राजनि०

नदीष्ण लि० नद्यां ज्ञातं जानन्ति ज्ञा-क “निनदीभ्यां
ज्ञातेः कौशे” पा० घलम् । नदीज्ञानकुशले यस्यां
यस्यां नद्यां यथावतरण्योयं तज्ज्ञानयुक्ते पुरुषोत्तमः ।
“ततो नदीष्णान् पथिकान् गिरिज्ञान्” भट्टिः “आना-
यिनस्तदिचये नदीष्णान्” रघुः । [नष्टे अमरः ।

नदीसर्ज ५० नद्या सृज्यतेऽसौ सृज-कर्मणि अप् । अर्जु-
नश्च लि० नद्य-वन्धने कर्मणि क्त । वङ्गे “सर्जरीस्तन्त्र-
नद्यानाम्” रघुः । [रज्ज्वाम् अमरः ।

नद्यी स्त्री नद्यतेऽनया नद्य-करणे डन् डीप् । चर्मनिर्मित-
नद्यादि ५० जाताद्यर्थे ढक्प्रत्ययनिमित्ते यङ्गणे स च
गणः पा० ग० ऋ० उक्तौ यथा

“नदी मही वाराणसी आवली कौशाभी वनकोशाम्बी
काशफरी काशफरी खादिली पूर्वनगरी पाठा माया

खाला दावां सेतकी(वज्रयाया वृषे)” । “नद्यादिभ्यो ढक्
पा० नादेयः इत्यादि ।

नद्याम्न ५० नद्या आम्न इव । समष्टिवाच्ये राजनि० ।

नद्या(नद्या)वर्त्तक ५० ज्योतिषोक्ते यात्रायोगभेदे
“खराशिगे बुधे लग्ने सिते वा सुरवन्दिते । नद्या(नद्या)
वर्त्तकयोगोऽयं यात्रारिष्टार्थविद्धिदः” । अम्योऽपि “भूयते
खोशगे लाभे मृगकुम्भगते यमे । नद्या(नद्या)वर्त्तक-
योगोऽयं रणे रिपुहणानलः” । ज्योतिषम्

नद्युत्सृष्ट लि० नद्या उत्सृष्टं स्थानम् । (चडा) इति
ख्याते नदीजलत्वक्तृभागे । तत्र स्नामित्वं निरूपितं
विषादचिन्तामणिरत्नकरादौ यथा
“नद्युत्सृष्टा राजदत्ता यस्य तस्यैव सा मही । अमृता
न भवेत्क्षामो नराणां राजदैविकः । ज्योदयौ जीवनश्च
दैवराजवशाङ्कृष्णम् । तस्मात् सर्वेषु कार्येषु तत्कृतं
न विचालयेत्” तेन यस्य भूमिसम्पन्नकृतं तस्यैव तत्र
स्नामित्वं नाम्येति बोध्यम् ।

ननन्द स्त्री न नन्दति ज्ञातायामपि सेवायां न तृष्यति
नन्द-ङ्ङन् “सह सुपा” पा०स० । भर्तृभगिन्याम् (ननद)
“पिता माता ननन्दा ना सञ्ज्येष्टाभ्यामन्यतरः ।
आमाता दुहिता देवा न तृष्यन्तास्मे द्यम्” इत्युक्तेः
अस्य सर्वनामस्थाने परे तृष्यन्तत्वात्त्वाभावत् न इति
किन्तु सुचः । तेन ननन्दसौ ननन्दर इत्यादि । प्रभो०
दीर्घे ननान्दाप्यत्रार्थे “सन्नाप्ती नद्युरे भव सन्नाप्ती नद्यां
भव । ननान्दरि सन्नाप्ती भव सन्नाप्ती अक्षिदेवे”
छा०।।८५।४६

नना स्त्री न नमति नम-ङ् “सह सुपा” पा०स० । १वाक्ये
नियतः । नम-वा० ङु । २मातरि इदृजितरि च स्त्री
“उपपन्न प्रणिषी नना” ऋ० ६।१।२।१ “नना माता
दुहिता वा नमनक्रियायोग्यत्वत् । माता खलपत्यं
प्रति स्तनपानादिना नमनशीला भवति । दुहिता वा
शुश्रूषार्थम्” भा० ।

ननु अव्य०तुद-ङु । १प्रश्ने २अवधारणे ३अनुष्ठायाम् ४विनये
५आमन्त्रणे च अमरः । ६अनुनये विश्वः । ७विनिषहे
८परकृतौ ९अधिकारे १०सम्पन्ने च मेदि० । ११आलोपे
प्रत्युक्तौ १२वाक्यारम्भे च हेमच० । तत्र प्रश्ने “ननु
गमिष्ये इत्यादि । अवधारणे “उपपन्नं ननु शिवम्” रघुः
उपपन्नमेव । “तथा नियम्या ननु दिव्यचक्षुषा” रघुः
“आमन्त्रणे (सम्बोधने) ननु मां प्रापय प्रत्युरन्तिकम्”